

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра германської і української філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему: «Лінгвостилістичні аспекти перекладу англійських кінотекстів»

Виконала: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною
програмою
Германські мови і переклад
(англійська та німецька мови)
спеціальності 035 Філологія
другого (магістерського) рівня
вищої освіти
групи 1
Гладишева О. Р.
Керівник: Тагільцева Я. М.
Рецензент: Воскобойник В. І.

Полтава - 2025 року

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра германської і української філології

Освітньо-професійна програма Германські мови і переклад
(англійська та німецька мови)
Спеціальність 035 Філологія
Другий (магістерський) рівень вищої освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Наталія СИЗОНЕНКО
_____ 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Гладишевої Олександри Романівни

1. Тема роботи: «Лінгвостилістичні аспекти перекладу англійських кінотекстів»,
керівник роботи: канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри германської і української
філології Тагільцева Яніна Михайлівна

Затверджено засіданням кафедри протокол №5 від 28.10.2024 року.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 15 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи:

- спеціальна професійна література,
- джерелах глобальної мережі «Інтернет» в галузі перекладу, що знаходяться у відкритому доступі,
- результатах роботи наукового гуртка,
- джерела бази практики.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1. Теоретичні основи перекладу кінотекстів.

Розділ 2. Аналіз лінгвостилістичних трансформацій у перекладі кінотекстів.

Розділ 3. Розробка і застосування методики перекладу діалогів та субтитрів.

5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження.

6. Дата видачі завдання 14 листопада 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕРЕКЛАДУ КІНОТЕКСТІВ	9
1.1. Поняття кінотексту та його специфіка	9
1.2. Лінгвостилістичні особливості англійського кінематографічного дискурсу	14
1.3. Теоретичні підходи до перекладу аудіовізуальних текстів	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПЕРЕКЛАДІ КІНОТЕКСТІВ	23
2.1. Переклад стилістично забарвлених одиниць	23
2.2. Передача індивідуального стилю персонажів	28
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА І ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИКИ ПЕРЕКЛАДУ ДІАЛОГІВ ТА СУБТИТРІВ	34
3.1. Створення адаптованих субтитрів	35
3.2. Розробка практичного посібника з перекладу кінотекстів	43
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53
ДОДАТКИ	58

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний кінематограф є не просто джерелом розваги, а важливим культурним та комунікативним явищем, що поєднує вербальні, візуальні та аудіальні елементи. Кінотексти вирізняються високою мультимодальністю: вони включають мову персонажів, музичний супровід, звукові ефекти, а також міміку й жести акторів. Переклад таких текстів потребує уваги не лише до точності передання змісту, а й до збереження художнього ефекту, мовного стилю персонажів, гумору, іронії та культурно-специфічних деталей. Актуальність лінгвостилістичних трансформацій у перекладі кінотекстів зростає на тлі глобалізації кіновиробництва, поширення стримінгових платформ і необхідності адаптації контенту для різних мовних і культурних аудиторій.

Процес перекладу кінотекстів передбачає вирішення специфічних завдань: адаптацію субтитрів до часових і просторових обмежень екрану, збереження ритміки мовлення та емоційного забарвлення, а також передачу культурно-унікальних елементів. Через це аудіовізуальний переклад є більш складним і комплексним порівняно з літературним.

У зарубіжних дослідженнях аудіовізуальний переклад активно вивчають такі фахівці, як К. Дью, Дж. О'Халорен, Дж. Дайєр, А. Дітмар та інші. Вони досліджують проблеми субтитрування, дубляжу, передачі гумору й адаптації культурних реалій. В Україні ж над перекладом кінотекстів працюють Л. В. Коломієць, М. П. Кочерган та ін., які приділяють увагу лінгвостилістичним особливостям, відтворенню індивідуального стилю персонажів та адаптації гумористичних і іронічних елементів.

Таким чином, дослідження лінгвостилістичних аспектів перекладу англomовних кінотекстів є важливим для розвитку теорії аудіовізуального перекладу та для вдосконалення підготовки перекладачів. Воно допомагає створювати методики та рекомендації, які дозволяють зберегти художню цінність, авторський стиль і культурну автентичність оригіналу при адаптації

його для українського глядача. Це залишається актуальним завданням сучасного перекладознавства та медіалінгвістики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота розроблена та впроваджена в полі науково-дослідного напрямку кафедри германської і української філології в межах теми: «Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика».

Мета та завдання дослідження. Виявити лінгвостилістичні особливості перекладу англійських кінотекстів та розробити практичні рекомендації для їх ефективного відтворення в українському перекладі.

Для досягнення мети необхідно виконати такі **завдання**:

1. Охарактеризувати специфіку кінотексту та його мовно-стилістичні особливості в англійському кінематографі.
2. Визначити основні проблеми передачі стилістично забарвлених одиниць у перекладі.
3. Дослідити способи відтворення індивідуального стилю персонажів у перекладі.
4. Розробити методику адаптації субтитрів з урахуванням стилістичних і культурних особливостей.
5. Створити практичний посібник для перекладачів, що систематизує стратегії перекладу кінотекстів.

Об'єкт дослідження – англійські кінотексти та їх українські переклади.

Предмет дослідження – лінгвостилістичні трансформації при перекладі англійських кінотекстів українською мовою.

Методи дослідження. У дослідженні застосовано широкий комплекс методів, що сприяють ґрунтовному вивченню лінгвостилістичних характеристик перекладу кінотекстів. Порівняльно-типологічний аналіз використовувався для зіставлення англійського оригіналу з українським перекладом, визначення змін у стилістичних прийомах та засобах передавання змісту. Лінгвостилістичний аналіз дозволив вивчити особливості використання лексики, фразеології, гумору, іронії та мовних відмінностей персонажів у

процесі перекладу. Метод опису та класифікації стилістичних трансформацій був застосований для систематизації видів перекладацьких змін і стратегій адаптації вихідного тексту. Практичне моделювання перекладацьких рішень охоплювало створення адаптованих субтитрів і демонстрацію прикладів передачі індивідуального стилю героїв. Додатково використовувалися методи адаптації субтитрів і розробки навчально-практичних матеріалів, що дало змогу створити посібник з практичними рекомендаціями для перекладачів.

Наукова новизна цього дослідження полягає в комплексному аналізі лінгвостилістичних трансформацій, що виникають під час перекладу англійських кінотекстів на українську мову. Особливість підходу полягає у врахуванні як вербальних, так і мультимодальних елементів. У рамках роботи розроблено практичну методику перекладу діалогів і субтитрів, яка включає класифікацію стилістичних змін та рекомендації щодо адаптації культурних і мовних особливостей оригіналу. Цей підхід дозволяє точніше передавати художню індивідуальність персонажів і зберігати емоційно-естетичну атмосферу фільму, що, своєю чергою, сприяє розширенню теоретичних знань у сфері лінгвостилістики аудіовізуального перекладу та створює практичний фундамент для навчання фахівців у цій галузі.

Практична цінність отриманих результатів полягає у можливості їхнього застосування в освітньому процесі для підготовки перекладачів аудіовізуального контенту, а також у професійній діяльності перекладацьких агентств і студій дубляжу. Розроблена методика та практичний посібник сприяють ефективнішій передачі стилістичних нюансів, гумору, іронії та унікального стилю персонажів, що значно підвищує якість і точність перекладу кінотекстів.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота – це самостійне наукове дослідження. Всі результати дослідження та проведений аналіз належать автору дослідження. Усі розробки та система досліджених компетентностей, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були

апробовані у навчальному процесі та на наукових заходах. Практичні матеріали, зокрема адаптовані субтитри та методика перекладу стилістично забарвлених одиниць, застосовувалися під час проведення практичних занять та семінарів для здобувачів вищої освіти спеціальності «Філологія». Основні положення роботи обговорювалися на наукових конференціях і круглих столах, що дозволило отримати експертну оцінку ефективності запропонованих підходів та рекомендацій.

Публікації. За результатами кваліфікаційної роботи було опубліковано тези.

Гладишева Олександра Лінгвістичні аспекти перекладу кінотекстів *Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика* : зб. матеріалів VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 14 листопада 2024 р.). Полтава : ПДАУ, 2024. С. 134–137.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота охоплює 66 сторінок, з них 52 сторінки основного тексту, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕРЕКЛАДУ КІНОТЕКСТІВ

1.1. Поняття кінотексту та його специфіка

У сучасних дослідженнях лінгвістики та перекладознавства поняття кінотексту визначається як багатовимірне явище, що інтегрує вербальні, невербальні та аудіовізуальні засоби комунікації. Це не просто сценарій або набір текстових діалогів, але комплексна комунікативна система, в якій кожен елемент (репліка, інтонація, жестикуляція, музика чи візуальні складові) взаємодіє в рамках єдиного змістового простору. Таким чином, кінотекст можна розглядати як своєрідний продукт, що одночасно належить до мовного і кінематографічного мистецтва [18]. Його метою є реалізація художнього задуму через поєднання різноманітних семіотичних каналів сприйняття. У цьому контексті кінотекст виходить за межі традиційного поняття тексту та постає як мультимодальний дискурс, здатний формувати у глядача інтегральну картину змісту та емоційно-естетичної складової фільму.

Поняття кінотексту почали активно досліджувати у середині ХХ століття в межах семіотики кіно (Р. Барт, К. Метц).

К. Метц [37] розглядав кіно як синкретичний текст, у якому вербальний компонент підпорядковується загальній візуально-звуковій системі.

У сучасних працях таких дослідників, як Хорхе Діас Сінтас [28], Генрік Готліб [31], Фредерік Чауме [24] простежується тенденція до розуміння кінотексту як полікодового простору, де значення формується завдяки інтеракції мовних і немовних знаків.

В українській науці питання аудіовізуальної комунікації досліджували Л. Коломієць [11], О. Гнатюк [3], І. Корунець [12], які акцентують увагу на культурологічній і прагматичній функції кінотексту як носія ментальних і

ціннісних категорій.

Кінотекст є складним аудіовізуальним та вербальним продуктом кіномистецтва, в якому в єдину семіотичну систему об'єднуються діалоги, субтитри, музика, звукові ефекти, візуальні образи, міміка та жести персонажів [44]. Ця взаємодія спрямована на передачу сюжету, художнього стилю, емоційного впливу та культурно-специфічної інформації.

Основні риси кінотексту:

– мультимодальність. Кінотекст поєднує в собі різні комунікативні канали: вербальний (діалоги, монологи, субтитри), невербальний (жести, міміка, пантоміміка), візуальний (композиція кадру, використання кольорів, світлове рішення, монтаж) та аудіальний (музика, звуки, інтонація). Взаємодія цих елементів збагачує сприйняття фільму, підсилюючи його загальний зміст і художній ефект;

– темпоральність. Кінотекст доступний лише через часовий потік, що організовується через кадри, сцени та монтажні переходи. Це визначає його ритм і темп, на відміну від статичної форми літературного тексту. Перекладач має враховувати тривалість реплік і швидкість мовлення персонажів, щоб адаптований варіант відповідав темпу оригіналу;

– комунікативна цілісність. Усі елементи кінотексту взаємодіють для передачі єдиного змісту та художнього впливу. Невдале відтворення будь-якого компонента під час перекладу може вплинути на сприйняття сюжету чи образів персонажів, а також змінити загальний стиль твору;

– емоційно-естетична функція. Одне із завдань кінотексту – викликати емоційну залученість глядача. Музика, інтонація, ритм кадрів, тембр голосу та міміка формують психологічний настрій сцени. Переклад повинен не тільки передавати зміст, але й зберігати емоційний вплив, властивий оригіналу;

– культурна та стилістична специфіка. Кінотекст передає національні особливості, мовні нюанси та соціокультурні коди. Він може містити гумор,

ідіоматичні вирази, регіональні варіації мови чи стилістичні особливості мовлення героїв. Перекладач повинен адаптувати текст з урахуванням культурного контексту так, щоб збереглися їхній зміст і стиль;

– інтертекстуальність і символічність. Часто кінотекст містить відсилання до інших творів мистецтва, літературних джерел чи історичних подій. Символи, метафори й алюзії створюють додатковий смисловий шар. Завданням перекладача є розуміння цих контекстів і їх збереження для передачі цілісної художньої концепції твору.

Першою особливістю кінотексту є його мультимодальність та темпоральність. На відміну від письмового тексту, сприйняття кінотексту відбувається одночасно через кілька каналів, таких як візуальний, слуховий та когнітивний. Це вимагає від перекладача вміння аналізувати не лише лінгвістичні структури, а й кінематографічні параметри: частоту кадрів, швидкість монтажу, інтонацію, мовлення акторів, синхронізацію з рухами губ. Наприклад, у діалозі перекладач повинен зберегти ритм реплік для збереження природності сприйняття особистості [9]. Тому емоційне насиченість зображення та звукової доріжки часто впливає на використання стилістичних засобів у перекладі: короткі окличні слова, еліптичні конструкції або неофіційна мова можуть краще передати напругу чи динаміку сцени, ніж дослівний переклад.

Текст у сфері фільмів виконує кілька ключових функцій, включаючи інформаційну, естетичну, емоційну та культурну ідентифікацію (Рис.1.1).

Рис. 1.1. Функції кінотекстів

Розглянемо кожну з функцій кінотексту більш детально.

1. Комунікативна функція. Кінотекст передає основну інформацію про сюжет, характери персонажів, події та обставини, забезпечуючи ефективну взаємодію між творцем (режисером, сценаристом, акторами) і глядачем. Переклад у цьому випадку має не лише відтворювати слова персонажів, а й зберігати невербальні сигнали, щоб комунікація залишалася повною та зрозумілою для аудиторії.

2. Естетична функція. Кінотекст виконує художню роль, створюючи естетичне задоволення та певний настрій. Візуальні ефекти, композиція кадрів, колірна палітра, освітлення, музика та ритм монтажу формують художню образність фільму. Для перекладача важливо, щоб мовні елементи не руйнували цілісний художній ефект, а сприяли його передачі.

3. Емоційно-психологічна функція. Кінотекст здатний викликати у глядача різні емоції – від співчуття й радості до страху або гумору. Інтонація, темп мовлення, міміка та жести персонажів, а також музичний супровід формують емоційне сприйняття [43]. Переклад повинен зберігати цей

емоційний вплив, адже він є невід'ємною складовою задуму творців.

4. Когнітивна (пізнавальна) функція. Через кінотекст глядач отримує знання про культуру, історичні події, соціальні явища, мовні та комунікативні норми. Він дозволяє пізнавати інші культурні реалії, звичаї, мовлення персонажів і специфіку соціальної взаємодії. Особливо це важливо для перекладу іноземних фільмів, оскільки тут постає завдання адаптації культурних кодів та контексту.

5. Ідеологічна та виховна функція. Кінотекст може відображати цінності, соціальні моделі поведінки та моральні орієнтири, впливаючи на світогляд глядача [5]. Режисери та сценаристи використовують його для передачі ідеологічних чи соціальних меседжів, і перекладач має забезпечити адекватну передачу цих аспектів цільовій аудиторії.

6. Розважальна (рекреаційна) функція. Фільми створюють атмосферу відпочинку та розваги, відволікаючи від повсякденних турбот. Сюжетні повороти, гумор, інтрига та ефекти роблять кінотекст привабливим для глядача. Переклад у цьому випадку повинен зберегти розважальну цінність, що особливо важливо для комедій, пригодницьких та дитячих стрічок.

7. Інтертекстуальна функція. Кінотекст часто містить відсилання до літературних творів, мистецтва, історичних подій або культурних явищ, формуючи багаторівневу семіотичну систему. Алюзії та символи додають додатковий шар смислу [29]. У перекладі важливо зберегти ці відсилання або адаптувати їх таким чином, щоб цільова аудиторія сприйняла всі рівні змісту твору.

Кінотекст є багаторівневим комунікативним явищем, у якому взаємодіють вербальні, візуальні й звукові елементи, створюючи синергетичний ефект цілісності. Його специфіка вимагає від перекладача поєднання лінгвістичних знань із культурною, семіотичною та технічною компетенцією. Дослідження кінотексту у перекладознавчому аспекті має

важливе теоретичне та практичне значення, адже сприяє глибшому розумінню механізмів міжкультурної комунікації, ролі мови в аудіовізуальних продуктах та оптимізації методів перекладу мультимодальних творів.

1.2. Лінгвостилістичні особливості англійського кінематографічного дискурсу

Англійський кінематографічний дискурс є особливою формою мовленнєвої комунікації, що поєднує вербальні та невербальні засоби для досягнення художніх, емоційних і комунікативних цілей фільму [4]. Його особливості проявляються на кількох рівнях: лексичному, граматичному, стилістичному, прагматичному та культурному, а також у взаємодії мовних елементів із аудіовізуальними компонентами.

Кінематографічний дискурс можна розглядати як специфічну форму комунікації в рамках кіномистецтва, яка об'єднує мовні та немовні засоби для передачі сюжету, художніх образів, емоційного впливу й культурного контексту [28]. Іншими словами, це своєрідний «голос» фільму як цілісного комунікативного акту, що включає [6]:

- вербальні елементи – діалоги, монологи, репліки, субтитри;
- невербальні елементи – міміка, жести, пантоміміка, рухи персонажів;
- аудіовізуальні елементи – монтаж, ракурси камери, світло, колір, музика, звукові ефекти.

Вивчення кінематографічного дискурсу потребує комплексного підходу, адже це мультимодальна система, де вербальні й невербальні засоби взаємодіють, створюючи цілісний художній ефект. Щоб глибше зрозуміти лінгвостилістичні особливості англійських кінотекстів, важливо проаналізувати

їх на різних рівнях і в контексті аудіовізуальних компонентів. Такий багаторівневий підхід допомагає виявити закономірності формування художнього стилю, емоційного впливу та культурно-стилістичної специфіки, що має велике значення для розробки методик перекладу кінотекстів та адаптації їх для іншомовної аудиторії.

На лексичному рівні англійські кінотексти характеризуються значним різноманіттям засобів, які допомагають передати індивідуальний стиль мовлення персонажів і створити соціально-культурний контекст [35]. Особливе місце займають просторічні та діалектні форми, професійна термінологія, сленг, ідіоми, фразеологізми та емоційно забарвлені слова. Наприклад, у сучасних американських фільмах молодіжна лексика та сленгові вирази часто відображають соціальні відмінності й належність персонажів до певних субкультур. Використання таких лексичних засобів робить мовлення персонажів більш реалістичним і допомагає сформуванню їх індивідуальний голос. Отже, лексичний рівень грає ключову роль у створенні стилістичної різноманітності та художньої переконливості кінотексту.

Граматична структура англійських кінодіалогів часто характеризується стислістю та фрагментарністю висловлювань. Короткі речення, вставні конструкції, питальні та окличні форми допомагають передати темп розмови, емоційний стан персонажів та їх рівень поінформованості. Використання уривчастого мовлення, пауз і інтонаційних відступів наближає кінотекст до природної усної мови [1]. Такий підхід створює динамічний, ритмічний дискурс, який робить сцену більш інтерактивною та залучає глядача. Для перекладача це має особливе значення, адже при створенні субтитрів чи дубляжу потрібно враховувати обмеження часу і простору, одночасно зберігаючи сенс і ритм оригінального тексту.

Англійський кінематографічний дискурс демонструє різноманітні стилістичні реєстри, що залежать від жанру фільму, цільової аудиторії та

характеру персонажів. Використання гумору, іронії, сарказму, мовних кліше та емоційно забарвлених слів сприяє індивідуалізації героїв та створює відповідну атмосферу сцени. Прагматична функція мови проявляється у прагненні впливати на глядача, формувати його емоційне та когнітивне сприйняття [22]. Так, у драматичних сценах акцент робиться на паузах та емоційних вигуках, тоді як у комедійних – на грі слів і іронії для досягнення комічного ефекту. Отже, стиль і прагматика кінотексту тісно взаємопов'язані з художнім задумом, підсилюючи виразність та переконливість сцени.

Лінгвостилістичний аналіз англійських кінотекстів неможливий без врахування їх мультимодальної природи. У процесі сприйняття тексту важливу роль відіграють не лише слова, а й інтонація, тембр голосу, ритм мовлення, паузи, а також невербальні засоби: жести, міміка та пантоміміка. Всі ці елементи формують додаткові смислові й емоційні відтінки: одна й та сама фраза може набувати різного значення залежно від тембру голосу персонажа або його невербальної поведінки [49]. Саме взаємодія мовних і невербальних компонентів створює комплексну художню виразність, яку перекладач має враховувати під час адаптації тексту для іншомовної аудиторії, щоб максимально зберегти емоційний ефект і стиль оригіналу [16].

Англійські кінотексти відображають соціокультурні та історико-культурні особливості англійських країн. Лінгвостилістичні засоби в них включають культурні коди, національні гумористичні та соціальні стереотипи, регіональні особливості мовлення. Переклад подібних елементів вимагає не лише мовної, а й культурної адаптації, аби зберегти зміст, стиль та сприйняття аудиторії [20].

Для наочного представлення лінгвостилістичних особливостей англійського кінематографічного дискурсу доцільно узагальнити їх у систематизованому вигляді. У рамках дослідження була розроблена таблиця 1.1, у якій представлені основні рівні дискурсу, їхні специфічні характеристики

та приклади прояву у кінотекстах. Така структуризація дозволяє чітко простежити взаємозв'язок між мовними, стилістичними та аудіовізуальними компонентами фільму, що є важливим як для аналізу, так і для процесу перекладу [23].

Таблиця 1.1

Лінгвостилістичні рівні англійського кінематографічного дискурсу

Рівень	Особливості	Приклади прояву у кінотексті
Лексичний	Використання просторіччя, сленгу, діалектів, ідіом, емоційно забарвлених слів, професійної термінології	Молодіжний сленг у сучасних американських фільмах, жаргон поліції або лікарів, ідіоми типу “break the ice”
Граматичний	Короткі речення, уривчасте мовлення, вставні конструкції, питальні та окличні форми, паузи	Діалоги з динамічними запитаннями, уривчасті відповіді у драматичних сценах
Стилістичний і прагматичний	Використання гумору, іронії, сарказму, мовних кліше; передача індивідуального стилю персонажів	Сценарії комедій з грою слів, драматичні сцени з емоційно забарвленими вигуками
Мультиmodalний	Взаємодія мови з інтонацією, тембром голосу, ритмом мовлення, мімікою, жестами, музикою та звуковими ефектами	Одне і те ж висловлювання змінює значення залежно від інтонації або жестів; музика підкреслює емоційний стан сцени
Культурно-стилістичний	Відображення соціокультурних кодів, національних гумористичних та соціальних особливостей, історичних контекстів	Використання британського або американського гумору, регіональних діалектів, алюзії на національні традиції або історичні події

Представлена таблиця дозволяє систематизувати знання про англомовний кінематографічний дискурс і підкреслює необхідність комплексного підходу до його вивчення. Кожний рівень дискурсу перебуває у взаємозв'язку з іншими: лексичні засоби підсилюють граматичну та стилістичну структуру, тоді як мультиmodalні та культурні елементи формують додаткові смислові та емоційні відтінки [31]. Такий підхід є надзвичайно важливим для практики перекладу кінотекстів, оскільки дозволяє враховувати не лише вербальні аспекти, а й невербальні сигнали та культурні особливості, які впливають на

сприйняття аудиторією [6].

З огляду на це, англomовний кінематографічний дискурс можна схарактеризувати як багаторівневу лінгвостилістичну систему, що інтегрує вербальні та аудіовізуальні компоненти, а також складну мережу стилістичних і прагматичних засобів. Особливості такого дискурсу визначають специфіку перекладу кінотекстів, зокрема потребу у збереженні індивідуального стилю персонажів, передачі емоційного впливу та культурних нюансів. Саме тому лінгвостилістичний аналіз набуває особливої актуальності для сучасного перекладознавства і практичної підготовки перекладачів.

1.3. Теоретичні підходи до перекладу аудіовізуальних текстів

Переклад аудіовізуальних текстів є надзвичайно складною та міждисциплінарною сферою, що охоплює лінгвістику, семіотику, культурологію, кінознавство та перекладознавство. Його особливість полягає у поєднанні вербальних і невербальних компонентів, таких як мова, зображення, звук, жести, музика та кіномонтаж, які разом створюють цілісний мультимодальний дискурс. Головне завдання перекладача полягає не лише у точному відтворенні вербальної інформації, але й у забезпеченні гармонійної взаємодії між словом, візуальним рядом, музичним супроводом і ритмом фільму [9]. У цьому контексті важливого значення набувають різні теоретичні підходи, які визначають стратегії перекладу аудіовізуальних текстів. На відміну від літературного чи технічного перекладу, аудіовізуальний переклад (АВП) відбувається в умовах часових і просторових обмежень, що вимагає максимальної точності, стислості та адаптивності [59].

У сучасному перекладознавстві виділяють кілька основних теоретичних підходів до перекладу аудіовізуальних текстів.

1. Семіотичний підхід. Семіотичний підхід розглядає кінотекст як

складну систему знаків, у якій взаємодіють різні коди – вербальний, візуальний, аудіальний та кінематографічний [1]. Він ґрунтується на положенні, що зміст у фільмі створюється не лише через слова, а й через монтаж, колір, жести, інтонацію та музичний супровід.

Наприклад, у фільмі *Inception* (2010) музика Едіт Піаф виконує важливу семіотичну функцію, позначаючи перехід між рівнями сну. Під час перекладу субтитрів перекладач повинен враховувати, що смисл передається не лише текстом, а й комбінацією аудіовізуальних елементів.

У межах цього підходу переклад розглядається як інтерсеміотичний процес [7], тобто як своєрідне «перекодування» інформації між різними знаковими системами. Наприклад, у субтитруванні для нечуючих глядачів звукозаписи, такі як музика чи інші ефекти (наприклад, *ominous music, door creaks*), передаються у текстовій формі. Це дозволяє компенсувати відсутність аудіального каналу та забезпечити повноту сприйняття фільму.

2. Комуникативно-прагматичний підхід. Комуникативно-прагматичний підхід [28] акцентує увагу на цільовій аудиторії та функції комунікації. Відповідно до скопос-теорії, переклад має бути функціонально адекватним і виконувати ту саму комуникативну роль, що й оригінал.

У комедіях часто виникає потреба в адаптації культурних жартів або алюзій. Так, у серіалі *Friends* (1994–2004) герої регулярно роблять посилання на американську поп-культуру – бренди, телешоу, відомих акторів. При перекладі українською частина цих елементів може бути замінена або опущена, щоб зберегти ритм діалогу і забезпечити його зрозумілість для глядача.

Ще один приклад – серіал *The Office* (US). Перекладач намагається зберегти тон сарказму та іронії, одночасно адаптуючи вислови, які не мають прямих українських аналогів. Наприклад, фраза «*That's what she said*» часто замінюється на контекстно відповідні українські жартівливі вислови.

Таким чином, у межах комуникативно-прагматичного підходу перекладач

не лише передає зміст тексту, а й відтворює комунікативний ефект, враховуючи авторську інтенцію та очікування цільової аудиторії.

3. Лінгвостилістичний підхід. Цей підхід зосереджується на відтворенні стилістичних особливостей мовлення персонажів, жанрової тональності фільму та авторського стилю. Він аналізує, яким чином через лексику, синтаксис, інтонацію, темп і ритм мовлення формується характер героя або створюється емоційна атмосфера сцени.

Наприклад, у серіалі «Sherlock» (BBC, 2010–2017) мова Шерлока Холмса вирізняється складними синтаксичними конструкціями, насиченою термінологією та швидким темпом мовлення, що підкреслює його інтелектуальність. Український переклад має передавати цю когнітивну напругу, не спрощуючи репліки.

Як зазначає Л. Коломієць [11], перекладач повинен враховувати індивідуальний мовний стиль персонажа, адже він виконує характерологічну функцію. Тому, наприклад, просторіччя у мові другорядних героїв («gonna», «wanna», «ain't») у перекладі часто передається розмовними чи діалектними варіантами української мови («збирався», «шо», «та ні»).

4. Когнітивний підхід. У цьому підході переклад розглядається як процес інтерпретації й реконструкції смислу, що відбувається між двома когнітивними просторами – оригінального тексту та його сприйняття глядачем [30]. Перекладач виступає не просто посередником, а активним інтерпретатором, який встановлює смислові зв'язки між текстом, культурним контекстом і сприйняттям аудиторії.

Наприклад, у фільмі «The Matrix» (1999) численні філософські алюзії на Біблію, Платона та буддизм потребують від перекладача глибокого розуміння культурних концептів, що стоять за словами. У перекладі українською фраза «Welcome to the real world» передає не лише буквальний зміст, а й метафоричну глибину – пробудження свідомості.

Цей підхід також пояснює явище прагматичної компенсації: коли передати оригінальний ефект неможливо (наприклад, гру слів), перекладач створює новий елемент, який виконує аналогічну когнітивну функцію.

5. Технологічний підхід. Його виникнення пов'язане з розвитком цифрових медіа та автоматизованих систем перекладу. Він включає використання програм для створення субтитрів (Aegisub, Subtitle Edit), синхронізації звуку, автоматичного перекладу та редагування субтитрів [18].

Наприклад, при перекладі фільмів для платформ Netflix чи Disney+ перекладач працює в спеціальних середовищах, де система автоматично визначає час появи субтитрів і обмеження на кількість символів у рядку. Це вимагає технічної точності та вміння оптимізувати текст без втрати смислу.

Водночас технологічний підхід не виключає творчої ролі перекладача. Автоматичні системи часто не враховують гумор, емоційні нюанси або культурні алюзії, тому людське редагування залишається ключовим для забезпечення природності та експресивності мовлення.

Таким чином, кожен із розглянутих підходів підкреслює окремий аспект аудіовізуального перекладу:

- семіотичний – аналіз структури знакових систем;
- комунікативно-прагматичний – орієнтація на цільову аудиторію;
- лінгвостилістичний – збереження художньої та стилістичної виразності;
- когнітивний – осмислення смислів і концептів;
- технологічний – використання сучасних інструментів перекладу.

Комплексне поєднання цих підходів забезпечує адекватність і художню цілісність перекладу аудіовізуальних текстів, сприяючи створенню якісного україномовного кінопродукту.

Аналіз різних підходів до вивчення односкладних речень англійської та української мов показує, що кожен має власну наукову цінність і дозволяє

розкрити специфіку конструкцій із різних аспектів. Структурно-граматичний підхід систематизує односкладні речення за формальними ознаками, що дає змогу простежити їхню морфологічну та синтаксичну організацію. Семантико-синтаксичний підхід виявляє смислові відношення, реалізовані в односкладних структурах, і демонструє, як різні типи предикативності передаються в обох мовах. Комунікативно-функціональний підхід поглиблює розуміння ролі односкладних речень у структурі тексту, їх участі у формуванні ритму, темпу та експресивності художнього мовлення.

Застосування цих підходів у комплексі дозволяє не лише описати формальні характеристики односкладних речень, а й розкрити їхню функціональну та стилістичну значущість у кінотексті. Поєднання граматичного, семантичного та комунікативного аспектів забезпечує цілісне уявлення про специфіку аудіовізуального дискурсу кіно.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПЕРЕКЛАДІ КІНОТЕКСТІВ

2.1. Переклад стилістично забарвлених одиниць

У сучасному перекладознавстві надзвичайно актуальним залишається питання вибору адекватної стратегії для передачі стилістично забарвлених одиниць. Дослідники, такі як П. Ньюмарк [41], Ю. Найда [42] та І. Корунець [12], наголошують, що вибір стратегії перекладу залежить не лише від жанрових особливостей тексту, а й від комунікативних намірів автора, культурного контексту та прагматичної функції конкретного мовного елемента.

Стилістично забарвлені одиниці – це мовні елементи, які виконують не лише інформаційну функцію, а й несуть експресивне, емоційне або оцінне навантаження [51]. Вони служать своєрідними маркерами соціальних, культурних та психологічних характеристик мовця і контексту. До таких одиниць відносяться лексичні, фразеологічні, морфологічні та синтаксичні засоби, що формують індивідуальний стиль автора або персонажа.

У кінотекстах ці одиниці відіграють особливо важливу роль, оскільки вони допомагають передати характер персонажів, їхній соціальний статус, освіту, емоційний стан та виразність діалогів. Наприклад, використання просторіччя або жаргону дозволяє створити образ молодіжного середовища (*What's up, dude?* → *Як справи, чувак?*), тоді як поетичні або архаїчні вирази надають тексту високого стилю (*Henceforth thou shalt be free* → *Віднині ти вільний*).

Стилістичне забарвлення мови відображає соціокультурну стратифікацію, тому переклад таких одиниць є не лише лінгвістичним, а й культурно-комунікативним завданням. Як підкреслює Л. Коломієць [11], перекладач має враховувати стилістичну домінанту оригіналу, адже саме вона формує

художню цілісність тексту.

Передача стилістично забарвлених одиниць належить до одних із найскладніших завдань перекладознавства [13]. Це пояснюється тим, що рівні емоційності, експресії та оцінності глибоко зумовлені культурою, тож прямі відповідники часто відсутні.

Основні труднощі перекладу таких одиниць включають:

1. Невідповідність стилістичних систем мов. У англійській мові розмовна лексика (*colloquialisms*) має ширший вжиток і часто зустрічається у публічному дискурсі, тоді як українська літературна традиція обмежує її застосування. Перекладачеві доводиться або знижувати тональність, або шукати умовно-еквівалентні форми (*bloody hell!* → *чорт забирай!*).

2. Культурна непередаваність експресії. Багато одиниць пов'язані з культурними реаліями (*big apple, Texas-style, Harvard man*), що не мають безпосередніх аналогів у мові перекладу. У таких випадках використовують описовий переклад або адаптацію для збереження функції одиниці.

3. Зміна емоційного ефекту. Прямий переклад часто втрачає іронічний чи саркастичний відтінок. Наприклад, вислів *Nice going!* може звучати саркастично, але буквальний переклад Молодець! не передає цього відтінку, тому перекладач обирає прагматично рівноцінну форму (*От чудово вчудив!*).

4. Різниця у нормативах мовленнєвої етики. Кінотексти містять вульгаризми чи обценізми, які український переклад часто пом'якшує. Досвід дубляжу фільмів Тарантіно показує, що перекладачі замінюють грубі слова на нейтральні або евфемістичні, зберігаючи емоційний рівень та дотримуючись етичних норм аудиторії.

У кінотекстах, де вербальні елементи взаємодіють із невербальними компонентами, вибір стратегії перекладу ускладнюється необхідністю врахування ритму діалогів, експресивності, візуального ряду та часових обмежень. Тому перекладач не обмежується пошуком лексичного еквівалента,

а прагне відтворити стилістичний ефект, який створює емоційно-сміслову атмосферу сцени.

До найефективніших стратегій перекладу стилістично забарвлених одиниць відносять еквівалентний переклад, адаптацію, модуляцію, компенсацію, описовий переклад і калькування [44]. Кожна із цих стратегій має свої переваги, обмеження та конкретні сфери застосування.

Розглянемо докладніше основні перекладацькі стратегії, що застосовуються для передачі стилістично забарвлених одиниць у англомовних кінотекстах.

1. Еквівалентний переклад. Цей вид перекладу передбачає пошук у мові перекладу таких засобів, які забезпечують аналогічне стилістичне забарвлення, функціональний ефект та прагматичну спрямованість вислову.

Приклад: It's raining cats and dogs → Лле, як з відра.

У наведеному випадку англійський ідіоматичний вислів передано українським фразеологізмом, який відтворює подібну образність і стилістичну експресивність. Такий підхід дозволяє зберегти природність і живість репліки у перекладі, що особливо важливо в діалогах кіно постановок.

2. Адаптація. Ця стратегія застосовується, коли елемент оригінального тексту не має прямого культурного відповідника в мові перекладу [2]. Основна мета адаптації – локалізація змісту з урахуванням культурного та соціального контексту реципієнта.

Приклад: He's as rich as Croesus → Багатий, як Ротшильд.

Заміна дозволяє українській аудиторії легко сприйняти вислів завдяки знайомим культурним маркерам. У кінотекстах адаптація допомагає передати гумор, іронію або соціальну оцінку, не порушуючи характер персонажа.

3. Модуляція. Цей прийом полягає у зміні структури або точки зору вислову з метою збереження функціональної еквівалентності. Завдяки модуляції перекладач може уникнути дослівності, яка інколи спотворює

стилістичний ефект.

Приклад: Don't make a fuss! → Не здіймай галасу!

Хоч форма вислову змінюється, експресивність і прагматична сила репліки зберігаються. Модуляція особливо важлива у фільмах, де природність мовлення та відповідність інтонації емоційному контексту сцени мають вирішальне значення.

4. Компенсація. Ця стратегія застосовується, коли стилістичний ефект не може бути переданий у конкретному місці тексту без втрати змісту. В такому разі перекладач відтворює втрачений елемент у іншому контексті або сцені.

Приклад: У дубляжі, де обмежена кількість складів або важлива синхронізація з артикуляцією персонажа, гра слів може бути відтворена в іншій репліці за допомогою дотепного коментаря або інтонаційного підсилення.

Компенсація дозволяє зберегти загальний комунікативний баланс і стилістичну цілісність тексту.

5. Описовий переклад. Використовується для пояснення культурно специфічних понять або стилістичних елементів, які не мають прямих еквівалентів у мові перекладу.

Приклад: blue-collar worker → робітник фізичної праці.

Хоча при цьому знижується лаконічність вислову, зберігається його інформаційна точність і соціально-семантичне значення. Описовий переклад особливо доцільний у документальних чи соціально орієнтованих фільмах, де важлива чіткість і точність передачі змісту.

У рамках дослідження було розроблено порівняльну таблицю, яка демонструє застосування основних стратегій перекладу стилістично забарвлених одиниць англомовних кінотекстів та способи їх відтворення в українських перекладах. У таблиці 2.1 наведено приклади, що ілюструють прагнення перекладачів зберегти стилістичний тон, експресивність та

комунікативний ефект оригіналу, одночасно уникаючи мовних і культурних спотворень.

Таблиця 2.1

Основні стратегії перекладу стилістично забарвлених одиниць

Стратегія	Мета	Приклад (EN → UA)	Коментар
Еквівалентний переклад	Збереження стилістичної експресії та ідіоматичності	<i>It's raining cats and dogs</i> → <i>Лле, як з відра</i>	Підтримує емоційний тон, природність мови
Адаптація	Культурна локалізація змісту	<i>He's as rich as Croesus</i> → <i>Багатий, як Ротшильд</i>	Забезпечує зрозумілість для цільової аудиторії
Модуляція	Зміна структури для збереження функції	<i>Don't make a fuss!</i> → <i>Не здіймай галасу!</i>	Підтримує експресивність, уникає калькування
Компенсація	Відтворення втраченого ефекту в іншій частині тексту	(гра слів у іншій репліці)	Зберігає загальний стиль і тональність кінотексту
Описовий переклад	Передача змісту через роз'яснення	<i>blue-collar worker</i> → <i>робітник фізичної праці</i>	Зменшує емоційність, але підвищує точність

Як видно з таблиці, вибір перекладацької стратегії значною мірою залежить від прагматичної функції та емоційного забарвлення конкретної стилістичної одиниці. У художньому або кінотексті важливо не лише передати смисл висловлювання, а й відтворити його інтонаційну, культурну та психологічну глибину, що формує унікальний стиль автора або персонажа.

Еквівалентний переклад є доцільним тоді, коли мова перекладу володіє відповідними ідіоматичними засобами. Адаптація використовується при перекладі культурних реалій або алюзій, зрозумілих тільки носіям вихідної культури. Модуляція допомагає уникнути буквального перекладу, водночас зберігаючи функціональну рівновагу між змістом та стилем. Компенсація виявляється ефективною в дубляжі та субтитрах, де формальні обмеження не дозволяють точно передати гумор або емоційну насиченість [56].

Окремої уваги заслуговує описовий переклад. Він може дещо зменшувати експресивність тексту, але забезпечує його зрозумілість для цільової аудиторії.

Калькування, навпаки, доцільне тоді, коли структура іншомовного вислову вже інтегрована в мовну систему перекладу (наприклад, терміни *happy end* або *blockbuster*).

У перекладі кінотекстів стилістично забарвлені одиниці набувають мультикодового характеру, оскільки вони взаємодіють із візуальним рядом, інтонацією, жестами та звуковими ефектами. Як зазначає Фредерік Шом [25], аудіовізуальний переклад передбачає комплексну роботу з вербальними та невербальними каналами інформації.

У дубляжі важливо, щоб переклад синхронізувався з артикуляцією персонажа та зберігав інтонаційну виразність. У субтитруванні головним завданням є економія мовних засобів: обсяг тексту обмежений, тому перекладач повинен скорочувати або нейтралізувати стилістичні одиниці, не втрачаючи сенсу. Наприклад, у фільмі *The Wolf of Wall Street* нецензурна лексика була замінена на стилістично пом'якшені еквіваленти, що дозволило зберегти емоційне забарвлення висловлювань і відповідати культурним нормам українського глядача.

Отже, ефективний переклад стилістично забарвлених одиниць — це не просто добір лексичних еквівалентів, а творчий процес, який поєднує лінгвістичний аналіз, культурну адаптацію та прагматичну інтерпретацію. Рациональне застосування зазначених стратегій дозволяє зберегти цілісність художнього задуму та автентичність стилю оригіналу, забезпечуючи баланс між змістом, експресією та кінематографічною природністю.

2.2. Передача індивідуального стилю персонажів

Передача індивідуального стилю персонажів є одним із ключових аспектів художнього перекладу аудіовізуальних творів, адже саме мовлення допомагає розкрити характер героя, його соціальний статус та внутрішній світ.

Кінодискурс поєднує вербальні та невербальні елементи, тому перекладач повинен не лише передати зміст, а й зберегти мовну унікальність персонажа, його стиль і специфіку комунікативної поведінки [30].

Кожен герой у кінотексті має власний мовний портрет, що відображає його освіченість, досвід, емоційний стан та мовні звички. Наприклад, Еліза Дуліттл у фільмі *My Fair Lady* говорить просторічною англійською (кокні): «*I ain't done nothin' wrong!*». В українському перекладі фраза звучить як «*Та я ж нічого не вчинила!*», де використано розмовну конструкцію, що передає простоту мовлення, але не вульгарно.

Лінгвостилістична індивідуалізація передбачає відтворення стилю персонажа через лексику, граматику, інтонацію та ритм. Інтелектуали, як-от Шерлок Голмс у серіалі *Sherlock*, використовують складні синтаксичні конструкції, логічні зв'язки та книжну лексику. Перекладач має зберегти ці особливості, щоб не спрощувати мовлення й не втратити інтелектуальну тональність.

Особливо складним є переклад соціолектів, діалектів та сленгу, оскільки вони передають автентичність середовища героя. Наприклад, у фільмі *Snatch* лондонські персонажі говорять: «*Oi, get lost, mate!*», що в українському перекладі звучить як «*Ей, валі звідси, друже!*». Перекладач використовує природний український неформальний вираз, зберігаючи агресивно-фамільярний тон.

У деяких випадках доцільно застосовувати функціональний еквівалент. Наприклад, американське «*Dude, chill out!*» перекладається як «*Чувак, не кип'ятись!*», зберігаючи молодіжний стиль і комунікативний ефект. Якщо діалект має сильне культурне забарвлення, можливе часткове його нейтралізування, щоб уникнути комічності або карикатурності.

Емоційна виразність мовлення проявляється через інтонацію, паузи, вигуки та повтори. Перекладач повинен відтворити ці елементи, щоб не

знівелювати психологічний ефект сцени. Наприклад, у *Titanic* вигук Рози «*Jack! Jack! Come back!*» передається як «*Джеку! Джеку! Повертайся!*», де повтори та вигуки передають паніку й відчай.

Саркастичні інтонації, як у Доктора Хауса (*House M.D.*), також потребують творчого підходу. Репліка «*Oh, that's brilliant. You're a genius*» буквально перекладається як «Це чудово. Ти геній», але український варіант «*О, блискуче! Просто геній!*» із відповідними вигуками зберігає саркастичний підтекст.

Таким чином, експресивна стилістика відіграє важливу роль у передачі характеру героя. Перекладач передає емоції не лише через слова, а й через ритм, синтаксис, з огляду на обмеження субтитрування або дубляжу.

Мовлення персонажів відображає культурні реалії, ідіоми, національний гумор та алюзії. Тому переклад часто потребує культурної адаптації. Наприклад, у фільмі *The Devil Wears Prada* коротка холодна репліка Міранди Прістлі «*That's all*» перекладається як «*Це все*», зберігаючи владну інтонацію. У комедійних контекстах, як у фільмі *The Sandlot*, «*You're killing me, Smalls!*» стає «*Ти мене добиваєш!*», що передає комічний ефект.

Аналогічно, історичні або релігійні алюзії адаптуються до української культури. Наприклад, «*He's as rich as Croesus*» можна перекласти як «Багатий, як Ротшильд», наближаючи сенс до аудиторії.

Перекладач не просто передає текст, він є співтворцем образу героя, зберігаючи гармонію між мовленням та візуальним рядом. У дубляжі *Pirates of the Caribbean* характер Джека Горобця формується через поєднання просторічних висловів («*Savvy?*» → «*Зрозумів, га?*») та специфічної інтонації, що підкреслює ексцентричність персонажа.

Індивідуальний мовний стиль передає соціальний статус, освіту, емоції та створює комічний або драматичний ефект [34]. Завдання перекладача – відтворити не лише зміст, а й мовну особистість героя, дотримуючись вимог,

що забезпечують адекватну передачу індивідуального стилю персонажа (Рис. 2.1).

Рис. 2.1 Вимоги до передачі перекладачем індивідуального мовленнєвого стилю героя

Проаналізуємо наведені приклади детальніше.

1. Відтворення соціолектів і просторіччя. Соціолекти та просторіччя є важливими маркерами мовного портрету персонажа, оскільки вони вказують на його приналежність до певної соціальної групи, професії або субкультури. Наприклад, у фільмі *Pirates of the Caribbean* мова Джека Горобця вирізняється морським жаргоном, неформальністю та іронічним відтінком:

- *Original*: «Why is the rum always gone?»;
- *Ukrainian dub*: «Чому ром завжди закінчується?».

Хоча переклад передає зміст, стильова гра, що зумовлена тоном актора, відчувається інтонаційно. Для посилення комічного ефекту перекладач може додавати розмовні частки або вигуки: «Та знову ж цей ром кудись подівся!»

Таким чином, соціолектальні елементи адаптуються через лексичну

модифікацію, розмовні вирази та інтонаційно-експресивні засоби, що дозволяє зберегти життєрадісний і комічний характер персонажа [50].

2. Збереження граматичних особливостей мовлення. Індивідуальність персонажа часто проявляється у порушенні граматичних норм або використанні специфічних синтаксичних конструкцій. У фільмі *Shrek* мова Осла містить короткі, емоційно забарвлені та граматично неповні репліки, що підкреслюють його імпульсивність і жартівливість:

- *Original*: «*You cut me deep, Shrek. You cut me real deep just now*»;
- *Ukrainian dub*: «*Ти мене поранив, Шреку. Справді, аж у серце!*».

Переклад вдало компенсує повтори («*You cut me deep... real deep*») емоційним посиленням («аж у серце!»), зберігаючи комічний підтекст та драматичність вислову [15].

3. Відтворення діалектних і акцентних особливостей. Акценти та діалекти є важливим маркером соціальної ідентичності персонажа. У британських фільмах часто зустрічаються кокні-акцент або шотландська вимова, що сигналізує про соціальне походження. Пряме відтворення акценту у перекладі неможливе, тому використовують функціональні заміни:

- діалектизми → розмовні українські вирази;
- вимовні особливості → спрощений синтаксис, додавання вигуків;
- акцентування статусу → вживання слів, характерних для певної групи («*brate*», «*старий*», «*та ну*»).

Наприклад, у серіалі *Peaky Blinders* персонажі з Бірмінгема говорять з виразним регіональним акцентом:

- *Original*: «*Alright, lads, we're the Peaky Blinders*»;
- *Ukrainian dub*: «*Гаразд, хлопці, ми – «Пікові слінці»*».

Фонетика не передається, проте переклад підтримує стилістичний рівень через лаконічність та грубий ритм фрази, створюючи аналогічний соціальний ефект [31].

4. Компенсація стилістичних втрат. Іноді перекладач не може точно передати гру слів або культурно маркований гумор, тому використовує компенсацію в іншій частині діалогу. У мультфільмі *The Lion King* Тімон часто застосовує гру слів:

- *Original: «I'm surrounded by idiots»*
- *Ukrainian dub: «Я в оточенні геніїв, так би мовити!»*

Тут сарказм передається через іронічний контраст («ідіоти» → «генії»), зберігаючи тональність і зверхність персонажа.

Проведемо аналіз індивідуального стилю персонажа.

Розглянемо мовлення Джека Горобця як приклад взаємодії лексичних, синтаксичних та інтонаційних особливостей:

- ідіоматичність: «*Savvy?*» → «*Зрозуміло?*» – коротка, ритмічна репліка зберігає характер упевненого капітана з ноткою зверхності;
- риторичні питання: «*Did everyone see that? Because I will not be doing it again*» → «*Всі бачили? Бо вдруге я такого не повторю!*» – передано іронічний пафос та самовпевненість героя;
- інтонаційна гра: використання емоційно забарвлених часток («*ну*», «*та*», «*ага*») відтворює характерні мовні коливання.

Індивідуальний стиль персонажа формується на перетині лексичних, синтаксичних, інтонаційних та культурних елементів. Завдання перекладача – балансувати між точністю змісту та автентичністю стилю [18].

Перекладач виступає медіатором між автором і глядачем, зберігаючи природність мови та стилістичну точність. Його рішення впливають на сприйняття персонажа в іншій культурі, визначаючи успіх адаптації. Передача індивідуального стилю у перекладі кінотекстів – багаторівневий процес, що поєднує лінгвістичну, соціокультурну та прагматичну компетентність. Відтворення соціолінгвістичних характеристик, інтонаційної структури, емоційної експресії та культурних алюзій забезпечує повноцінне сприйняття персонажів цільовою аудиторією, роблячи їх живими та переконливими в іншомовному кіноконтексті.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА І ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИКИ ПЕРЕКЛАДУ ДІАЛОГІВ ТА СУБТИТРІВ

3.1. Створення адаптованих субтитрів

Сучасне субтитрування розглядається не лише як технічний процес трансформації аудіовізуального контенту, а як комплексна міжкультурна комунікаційна діяльність, яка об'єднує лінгвістичні, когнітивні та культурні аспекти. Дослідники, такі як Х. Готліб, Діас Сінтас та Ремаель [24], відзначають, що субтитри виконують функцію мультимодального перекладу, одночасно передаючи зміст, емоційне забарвлення та культурні особливості оригінального тексту.

Сьогодні субтитрування позиціонується як ключовий напрям аудіовізуального перекладу, який поєднує лінгвістичні, культурні та когнітивні елементи. Науковці підкреслюють, що субтитри виконують комунікативну, когнітивну та естетичну функції, роблячи кінотексти доступними для міжнародної аудиторії та водночас передаючи зміст, стиль і емоційне забарвлення оригінальних реплік [6].

У сучасному перекладознавстві субтитрування визначається як складна медіація між культурними кодами, яка включає:

- лінгвістичну адаптацію – перетворення синтаксичних та лексичних конструкцій для збереження точності змісту;
- культурну локалізацію – адаптацію алюзій, ідіом та реалій, зрозумілих цільовій аудиторії;
- прагматичну функцію – відтворення інтонації, стилю та характеру мовлення персонажів;
- технічні обмеження – забезпечення читабельності, лаконічності та синхронізації з відеорядом.

Адаптовані субтитри представляють собою вид аудіовізуального перекладу, у якому текст оригінальних реплік передається письмово мовою перекладу з урахуванням лінгвістичних, культурних, когнітивних та технічних обмежень [39]. На відміну від дослівних субтитрів, адаптовані передбачають скорочення, трансформацію або культурну заміну елементів, що можуть бути важкими для сприйняття цільовою аудиторією.

Основні характеристики адаптованих субтитрів включають:

1. Семантична адекватність і лаконічність. Текст передає основний зміст реплік, скорочуючись до 70 % від оригіналу, щоб глядач встиг прочитати та сприймати візуальний ряд. Наприклад: «*I don't think you understand what's really going on here*» → «*Ти не розумієш, що відбувається*».

2. Стилiстична відповідність. Зберігається індивідуальний стиль персонажа, його емоційний стан і характер мовлення. Наприклад: «*You gotta be kidding me!*» → «*Та ти знущаєшся!*»

3. Культурна адаптація. Текст враховує ментальні та культурні особливості аудиторії. Наприклад: «*He's as rich as Croesus*» → «*Багатий, як Ротшильд*».

4. Технічна синхронізація. Субтитри показуються протягом 1,5–6 секунд, узгоджуючись із моментом звучання репліки.

5. Когнітивна зручність. Використовується компресія: видалення другорядних слів, вигуків або повторів, що полегшує сприйняття тексту.

Адаптовані субтитри поєднують лінгвістичну точність, прагматичну доцільність і візуальну гармонійність із відеорядом [12]. Їхня мета – не просто перекласти зміст, а забезпечити еквівалентний комунікативний ефект для глядача іншомовної культури.

Основні вимоги до створення адаптованих субтитрів:

– семантична точність і лаконічність: оптимальна довжина – до 42 символів на рядок, максимум 2 рядки;

- часова синхронізація: поява субтитра не повинна відставати більш ніж на 1 секунду від звучання репліки;
- стилістична адекватність: збереження мовленнєвих особливостей персонажа та емоційного забарвлення;
- культурна адаптація: заміна невідомих реалій на знайомі культурні відповідники;
- орфографічні та технічні стандарти: читабельний шрифт без зарубок, контрастний колір, розташування у нижній третині екрану.

Адаптовані субтитри не лише полегшують доступ до іноземного контенту, а й слугують інструментом розвитку перекладацької компетентності, поєднуючи лінгвістичні, культурні та технічні аспекти. В освітньому процесі це формує у здобувачів здатність працювати з багатомодальними текстами, оптимізувати мовні ресурси та ухвалювати креативні перекладацькі рішення.

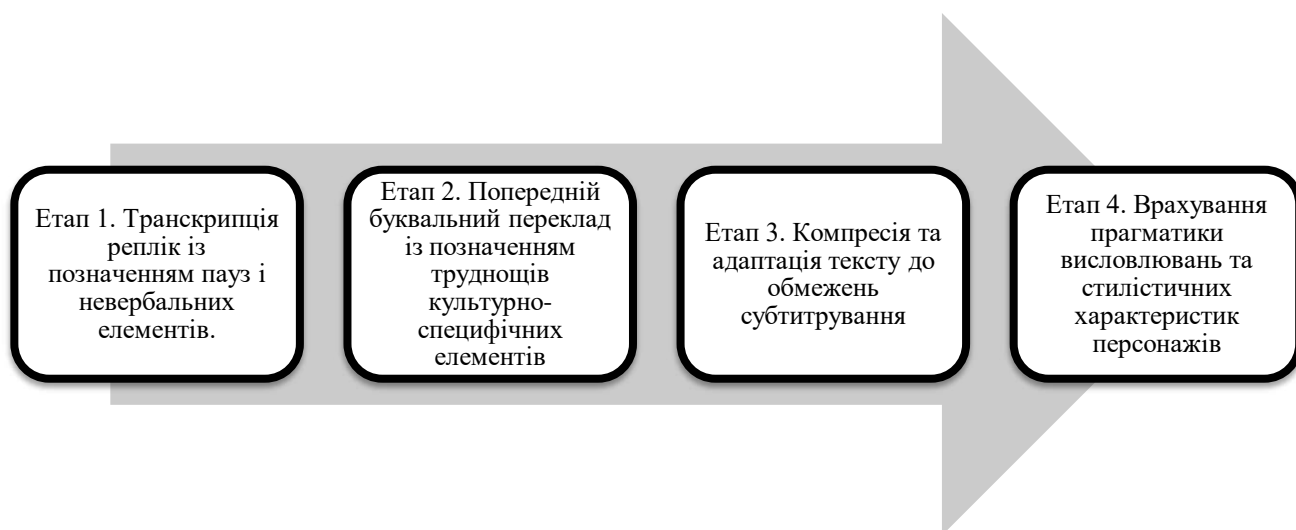
Процес створення адаптованих субтитрів включає комплекс послідовних етапів:

1. Транскрипцію оригінальних реплік із позначенням пауз, інтонацій та невербальних елементів;
2. Буквальний переклад із виділенням проблемних місць;
3. Компресію тексту, тобто скорочення без втрати змісту;
4. Стилiстичну адаптацію відповідно до жанру та цільової аудиторії;
5. Технічне оформлення і синхронізацію за допомогою спеціальних програм.

Ефективність субтитрування залежить від системного перекладацького підходу та застосування спеціалізованих методик, що дозволяють поєднувати точність змісту з прагматичною та стилістичною адекватністю. У межах дослідження була розроблена поетапна методика (Рис 3.1) створення адаптованих субтитрів, яка синтезує семантичну точність та прагматичну доцільність. Лаконічність і читабельність досягаються за рахунок компресії

тексту, при цьому зберігаються ключові стилістичні та функціональні характеристики оригіналу. Субтитрування враховує вплив аудіовізуального ряду та темп мовлення, формуючи оптимальне когнітивне навантаження на глядача.

Методика інтегрує лінгвістичні, прагматичні та культурні аспекти для забезпечення функціональної еквівалентності субтитрів, збереження стилістичного забарвлення оригіналу та адаптації тексту до технічних і когнітивних обмежень аудиторії.

3.1. Етапи перекладу субтитрів за розробленою методикою

Проаналізуємо детальніше кожен етап розробленої методики створення адаптованих субтитрів.

Етап 1. Транскрипція реплік із фіксацією пауз і невербальних елементів. На першому етапі здійснюється повне відтворення мовленнєвого матеріалу оригіналу, включаючи паузи, інтонаційні особливості та невербальні прояви — жести, міміку, аудіальні ефекти.

Мета: створити максимально точну основу для подальшого перекладу, враховуючи всі елементи комунікації.

Приклад: репліка «*You gotta be kidding me!*» супроводжується глузливим сміхом і паузою; у транскрипції це фіксується як «*You gotta be kidding me!* (сміх,

пауза)».

Етап 2. Попередній буквальний переклад із виділенням культурно-специфічних елементів. На цьому етапі проводиться дослівний переклад із позначенням одиниць, що можуть викликати труднощі через культурні або мовні особливості: ідіоми, стійкі вирази, алюзії, гумор і гра слів.

Мета: визначити проблемні місця для адаптації та максимально зберегти значення.

Приклад: «*He's as rich as Croesus*» → «*Він багатий, як Крез*». Тут культурна алюзія потребує пояснення для української аудиторії.

Етап 3. Компресія та адаптація тексту до обмежень субтитрування. Субтитри мають технічні обмеження: 35–40 символів на рядок і обмежений час появи на екрані. Це вимагає скорочення тексту без втрати сенсу.

Мета: досягти лаконічності, зберігаючи ключову інформацію та функціональний ефект.

Методи компресії:

1. Виключення допоміжних слів, що не впливають на сенс.
2. Використання коротких еквівалентів замість буквальних конструкцій.
3. Об'єднання кількох речень у стислий рядок.

Приклад: «*What on earth are you doing here?*» → «*Що ти тут робиш?*»

Етап 4. Врахування прагматики висловлювань та стилістичних особливостей персонажів. На фінальному етапі проводиться стилістична та прагматична корекція субтитрів, що дозволяє відтворити індивідуальний стиль героїв, зберегти емоційне забарвлення реплік (гумор, іронію, сарказм, агресію) та адаптувати текст до культурного контексту цільової аудиторії.

Приклад: репліка «*You're impossible!*» адаптується як «*З тобою неможливо!*», передаючи фрустрацію та саркастичний тон персонажа.

Розроблена методика дозволяє поєднати технічні, лінгвістичні та

культурні аспекти перекладу. Кожен етап спрямований на досягнення функціональної еквівалентності та природності субтитрів, водночас зберігаючи стиль, індивідуальність та емоційність мовлення персонажів. Поетапна структура робить методику системною, відтвореною та ефективною у практиці перекладу аудіовізуальних текстів.

Методика реалізується на прикладі конкретних фрагментів кінотексту. Для цього проводиться систематичний аналіз оригіналу, визначаються культурні та стилістичні маркери, після чого здійснюється адаптація до цільової аудиторії.

Приклад із фільму «The Devil Wears Prada» (2006):

Original: «*That's all*»

Буквальний переклад: «*Оце все*»

Адаптований субтитр: «*На цьому все*» - коротка структура передає владний тон персонажа.

Приклад із серіалу «Sherlock Holmes» (2009):

Original: «*You're impossible!*»

Адаптований субтитр: «*З тобою неможливо!*» - передано фрустрацію та здивування героя, зберігаючи синхронність із аудіовізуальним рядом.

Методика демонструє універсальність та гнучкість, дозволяючи адаптувати субтитри для різних жанрів, від драми до комедії, та зберігати стилістичні і емоційні характеристики персонажів.

Ключові аспекти ефективності адаптованих субтитрів:

1. Лаконічність і читабельність: субтитри забезпечують сприйняття реплік за стандартний час (1–6 секунд на рядок) без перевантаження глядача текстом.

2. Синхронізація з аудіовізуальним рядом: гармонійне поєднання з темпом мовлення, паузами та невербальними проявами підвищує реалістичність сприйняття.

3. Збереження стилю і характеру персонажів: лексичні, синтаксичні та прагматичні рішення дозволяють передати мовні риси героїв і емоційні стани.

4. Культурна адаптація: методика забезпечує локалізацію ідіом, алюзій та культурних реалій для цільової аудиторії.

5. Функціональна еквівалентність: субтитри зберігають комунікативну мету оригіналу, підвищуючи якість сприйняття кінотексту як цілісного продукту.

Отже, методика створення адаптованих субтитрів дозволяє поєднати точність перекладу, стилістичну виразність та технічні обмеження субтитрування, що робить її ефективним інструментом професійної аудіовізуальної комунікації.

3.2. Розробка практичного посібника з перекладу кінотекстів

Розробка практичного посібника з перекладу кінотекстів зумовлена потребою у створенні систематизованого навчально-методичного ресурсу, який поєднує теоретичні засади аудіовізуального перекладу з практичними завданнями, що моделюють реальні перекладацькі ситуації. Посібник спрямований на формування у здобувачів вищої освіти комплексу компетентностей, необхідних для виконання перекладу субтитрів, дубляжу та інших видів кінотекстів з урахуванням стилістичних і прагматичних особливостей.

Розробка посібника передбачала кілька ключових етапів.

1. Вибір репрезентативних кінотекстів. Перший етап полягає у ретельному відборі матеріалів, що відображають жанрове, стилістичне та культурне розмаїття сучасного англomовного кінематографу. Репрезентативність текстів є важливою умовою створення навчальної бази, яка

дозволяє здобувачам освоїти різні аспекти аудіовізуального перекладу – від лексико-граматичних трансформацій до інтерпретації культурно маркованих елементів.

У посібнику використано фрагменти кінострічок різних жанрів:

- художній фільм – «The King’s Speech» (реж. Т. Гупер), де аналізу підлягає відтворення офіційно-риторичного мовлення та соціолінгвістичних особливостей реплік;
- комедія – «Notting Hill» (реж. Р. Мішелл), що дозволяє дослідити передачу гумору, іронії та гри слів;
- драма – «Manchester by the Sea» (реж. К. Лонерган), у якому особливу увагу приділено передачі емоційної напруги та психологічного підтексту;
- трилер – «Inception» (реж. К. Нолан), де акцент робиться на точності термінологічного перекладу та стисненості синтаксису;
- серіальний дискурс - епізоди з «Sherlock» або «Friends», які демонструють побутову, ідіоматичну та жартівливу лексику, характерну для неформального спілкування.

Такий жанровий і стилістичний діапазон дає змогу розглянути особливості перекладу різних типів мовленнєвої поведінки персонажів:

- нейтрального (інформаційного, пояснювального);
- емоційно-експресивного (метафори, вигуки, риторичні фігури);
- соціально маркованого (сленг, жаргон, діалектні особливості);
- культурно специфічного (реалії, алюзії, міжтекстові відсилання).

Добір кінотекстів здійснювався з урахуванням таких критеріїв:

- лінгвостилістична насиченість (образні вислови, стилістичні фігури, маркери соціального статусу);
- прагматична виразність (здатність тексту викликати емоційну реакцію глядача);

- частота вживання культурно специфічних елементів (реалії, алюзії, фразеологізми);
- потенціал для аналізу перекладацьких трансформацій (адаптація, компенсація, модуляція).

Наприклад, фраза з «Forrest Gump» (1994) «*Life is like a box of chocolates*» стала наочним прикладом для вивчення різних перекладацьких стратегій від дослівного («*Життя – як коробка цукерок*») до адаптованого («*Життя непередбачуване, як коробка цукерок*»), демонструючи прагматичний зсув і культурну адаптацію.

Таким чином, ретельно відібраний корпус кінотекстів у посібнику не лише відображає багатство англomовного кінодискурсу, а й формує комплексну навчальну базу для розвитку перекладацьких компетентностей, сприяючи розвитку вміння гнучко застосовувати стратегії перекладу залежно від жанрових, культурних і комунікативних умов.

2. Аналіз лінгвостилістичних особливостей діалогів. На початковому етапі розробки посібника з перекладу кінотекстів було проведено детальне дослідження мовлення персонажів, що поєднувало лінгвістичний, прагматичний та стилістичний підходи. Основна мета цього дослідження полягала у виявленні закономірностей функціонування мови в кінотекстах, адже саме діалоги відіграють ключову роль у формуванні індивідуальних, соціальних та культурних характеристик персонажів, створюючи їхній мовленнєвий портрет.

На першому етапі здійснювалося визначення функціональних домінант діалогів, провідних комунікативно-стилістичних рис, що визначають інтонаційний та семантичний малюнок висловлювання. До таких домінант належать:

- іронія та сарказм, що відображають оцінку дійсності та часто базуються на мовній грі. Наприклад, у фільмі *The Devil Wears Prada* репліка

«*Oh, I love that you think this has anything to do with you*» українською передана як «*Як приємно чути, що ти думаєш, ніби це має хоч якась відношення до тебе*», при цьому перекладач зберіг прихований саркастичний відтінок за рахунок інтонаційно забарвленої структури речення;

- гумор, який потребує від перекладача пошуку функціонального відповідника з урахуванням культурних особливостей. Наприклад, жарт Чендлера у серіалі *Friends* «*Could I be wearing any more clothes?*» українською дублюється як «*Та я що, у ще щось влізу?*», де експресія передана через зміну синтаксичної структури;

- соціальний статус та професійна належність персонажа, що реалізуються через лексику, зокрема жаргон, термінологію та розмовні конструкції. У фільмах про поліцію або медицину часто зустрічаються професіоналізми (*copy that, stat, on my watch*), які в українському перекладі адаптовано до національних реалій (прийняв, негайно, за моєї зміни).

Наступним кроком став аналіз засобів формування індивідуального мовленнєвого стилю персонажів. Серед ключових елементів виділяють:

- темп мовлення, де швидкі діалоги комедій або трилерів протиставляються розміреній ритміці історичних драм;

- інтонаційні особливості, що у письмовій формі передаються за допомогою розділових знаків, емпізи або синтаксичних повторів;

- лексичний вибір, який виявляє соціальний, віковий та емоційний профіль героя (наприклад, використання сленгових слів *dude, bro, whatever* сигналізує про молодіжну належність персонажа);

- фразеологічні одиниці, що слугують маркерами культурної належності. При перекладі їх часто замінюють на фразеологічні відповідники української мови (*break a leg* → *ні пуху ні пера*).

Результати цього аналізу стали основою для розробки комплексу практичних завдань, спрямованих на відтворення стилістичного забарвлення

мовлення під час перекладу. Зокрема, запропоновано вправи на переклад фразеологічних зворотів, відтворення комічного ефекту, передачу соціально маркованої лексики та індивідуального стилю персонажів.

3. Ефективне формування перекладацької компетентності у сфері аудіовізуального перекладу. Ефективне формування перекладацьких навичок у сфері аудіовізуального перекладу передбачає поетапне та методично обґрунтоване використання спеціально підібраних вправ. Практичний посібник пропонує систему завдань, що дозволяє поступово переходити від аналізу окремих мовних одиниць до створення цілісних адаптованих субтитрів. Структура вправ відповідає логіці розвитку перекладацьких умінь, передбачаючи перехід від точного відтворення мовних форм до комунікативно-функціональної інтерпретації змісту.

Базовий рівень: робота зі стилістично забарвленими одиницями.

На початковому етапі увага здобувачів зосереджується на перекладі окремих ідіом, фразеологізмів, жаргонізмів, алюзій та культурно маркованих висловів, які зазвичай створюють труднощі у передачі емоційного та соціального забарвлення реплік персонажів.

Мета вправ базового рівня:

- розпізнавати стилістичні маркери у вихідному тексті;
- підбирати відповідники з урахуванням контексту та культурних особливостей;
- розрізняти функціональні відтінки стилістичних одиниць.

Приклад завдання:

Перекладіть ідіоматичні вирази, зберігаючи їх стилістичну експресію:

1. *To spill the beans* → _____
2. *It's not my cup of tea* → _____
3. *Break a leg!* → _____

Можливий варіант виконання:

1. *Розкрити таємницю*
2. *Це не для мене*
3. *Успіху!* (замість буквального перекладу використовується прагматичний еквівалент)

Такі вправи створюють базу для подальшої роботи з контекстуально зумовленими мовними засобами та сприяють формуванню навичок еквівалентного і адаптивного перекладу.

Середній рівень: переклад коротких діалогів із прагматичним аналізом.

На цьому етапі головний акцент робиться на інтерпретації змісту в рамках конкретної комунікативної ситуації. Завдання спрямовані на розвиток умінь передавати тональність, емоційність, соціальний статус мовців та інтенції висловлювання.

Типові вправи включають:

- переклад діалогів із визначенням емоційного забарвлення (іронія, сарказм, розчарування);
- вибір адекватної стратегії перекладу (еквівалентність, модуляція, компенсація) для передачі прагматичного ефекту;
- аналіз невідповідностей між буквальним і прагматичним змістом репліки.

Приклад діалогу:

- *You call this a plan?*
- *It's better than nothing.*

Можливі варіанти перекладу:

- *Це ти називаєш планом?*
- *Ну, хоч щось.*

У цьому прикладі передано іронічно-зневажливу інтонацію першої репліки та прагматичний компроміс у відповіді. Завдання допомагає здобувачам звертати увагу на інтонаційно-емоційні особливості та соціальні

ролі персонажів.

Поглиблений рівень: створення адаптованих субтитрів.

Завдання найвищого рівня поєднують лінгвістичні, технічні та прагматичні навички. Студенти створюють субтитри для автентичних фрагментів кінотекстів, дотримуючись таких обмежень:

- не більше 37–42 символів на рядок;
- синхронізація з темпом мовлення персонажів;
- уникнення надмірного дублювання невербальних елементів;
- дотримання норм орфографії та пунктуації.

Приклад завдання: Створіть субтитри до уривку з фільму *The Devil Wears Prada*, зберігаючи тон і соціальний статус персонажів.

Орієнтовний варіант.

Оригінал:

- *That's all.*
- *You think this is just a magazine?*

Субтитри:

- *Це все.*
- *Думаєш, це просто журнал?*

Тут спостерігається компресія тексту без втрати емоційного ефекту: короткі фрази передають владний тон і лаконічність оригіналу.

Усі рівні формують єдину послідовну систему з поступовим ускладненням завдань. Практика включає рефлексивний компонент – обговорення перекладацьких рішень, порівняння варіантів та аргументацію вибору стратегії.

Здобувачі вищої освіти здобувають можливість:

- аналізувати стилістичні особливості кінотексту;
- розвивати прагматичну чутливість;
- формувати професійні навички адаптації тексту до технічних і

культурних вимог субтитрування.

Завдяки такій методиці практичний посібник стає не лише навчальним інструментом, а й моделлю реального перекладацького процесу, поєднуючи лінгвістичний аналіз із творчими рішеннями

4. Систематизація матеріалу. Матеріал у посібнику організовано логічно та послідовно, що дозволяє здобувачам вищої освіти поступово засвоювати теоретичні знання й формувати практичні навички перекладу аудіовізуальних текстів. Такий підхід сприяє поетапній роботі: спершу опрацьовуються базові поняття, потім аналізуються лексико-стилістичні особливості, а на завершальному етапі відпрацьовуються практичні прийоми адаптації субтитрів і перекладу діалогів персонажів.

Перший розділ присвячений теоретичним основам перекладу аудіовізуальних текстів. Тут подано основні визначення й підходи до перекладу кінотекстів, зокрема: сутність аудіовізуального перекладу, особливості субтитрування, принципи адаптації культурно-специфічних елементів та лінгвостилістичні характеристики діалогів. Для ілюстрації наводяться приклади з міжнародного кінематографу, що демонструють використання різних перекладацьких стратегій. Наприклад, англійська ідіома «*It's raining cats and dogs*» передається українською як «*Лле, як з відра*», зберігаючи стилістичне забарвлення і функціональну еквівалентність.

Другий розділ присвячено практичним завданням з лексико-стилістичної адаптації. Він містить вправи для відпрацювання навичок передачі стилістично забарвлених одиниць: адаптацію ідіом, гумору, алюзій, сленгових висловів, а також трансформацію лексичних і граматичних конструкцій. Наприклад, у вправі «Адаптація історичних реалій» англійський вислів «*He's as rich as Croesus*» пропонується перекласти як «*Багатий, як Ротшильд*», що демонструє адаптацію культурного контексту для українського глядача.

Третій розділ присвячений моделюванню субтитрування та перекладу

реплік персонажів. Тут здобувачі навчаються практичним аспектам створення адаптованих субтитрів. Основні завдання включають:

- скорочення та компресію діалогів;
- синхронізацію тексту із відеорядом;
- передачу індивідуального стилю та інтонаційних особливостей персонажів.

Наприклад, коротка репліка «*Don't make a fuss!*» у субтитрі може бути передана як «*Не здіймай галасу!*», зберігаючи при цьому і функціональну еквівалентність, і стилістичну експресію.

Четвертий розділ пропонує самостійну роботу з аналізу перекладацьких рішень. Здобувачі порівнюють різні варіанти перекладу одного й того ж фрагмента кінотексту, оцінюють ефективність використаних стратегій і обґрунтовують власні рішення. Наприклад, аналізуються декілька варіантів перекладу однієї репліки персонажа, де один зберігає ідіоматичну структуру, а інший адаптує її до культурного контексту.

Структура кожного розділу включає:

- вступний теоретичний огляд – стислий виклад ключових понять і правил перекладу, що стосуються теми розділу;
- практичні завдання – вправи, які дозволяють застосувати теоретичні знання на практиці;
- рубрику «Для самоконтролю» - питання та завдання для критичної оцінки власних перекладацьких рішень і розвитку професійної компетентності.

Таким чином, логічна та системна організація матеріалу посібника забезпечує поступове опрацювання теоретичних знань, розвиток практичних навичок і формування критичного мислення, що є ключовими складниками підготовки кваліфікованих перекладачів аудіовізуальних текстів

5. Верифікація та апробація

На заключному етапі розробки практичного посібника його ефективність

і доцільність використання перевіряли в рамках навчального процесу на кафедрі гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету. Апробація мала на меті визначити практичну цінність посібника, зручність структури матеріалу, доступність пояснень і відповідність завдань рівню підготовки здобувачів вищої освіти (Коломієць, 2021; Лодж, 2019).

Процес апробації включав кілька етапів:

I. Попереднє тестування матеріалу. Здобувачі вищої освіти виконували завдання різних рівнів складності, що передбачали переклад лексико-стилістично забарвлених одиниць, адаптацію культурно-специфічних елементів та створення субтитрів для окремих кінотекстів. Під час виконання завдань фіксувалися труднощі, що виникали, а також збиралися коментарі щодо зручності інструкцій і наочності прикладів.

II. Анкетування та зворотний зв'язок. Здобувачі заповнювали анкету, яка оцінювала:

- зрозумілість пояснень і теоретичних матеріалів;
- відповідність рівня завдань їхній компетенції;
- практичну користь вправ для розвитку перекладацьких навичок;
- можливість застосування отриманих знань у реальних перекладацьких проектах.

Аналіз анкет дозволив визначити сильні сторони посібника та окреслити напрями його вдосконалення.

III. Коригування та уточнення матеріалу. На основі отриманого зворотного зв'язку були внесені зміни до формулювань інструкцій, уточнені критерії оцінювання завдань та доповнені приклади, що ілюструють специфіку перекладу субтитрів і адаптації стилістично забарвлених одиниць. Наприклад, до практичних вправ додано пояснення щодо компресії діалогів у субтитрах для збереження ритму мовлення та стилю персонажів.

IV. Оцінка ефективності. Результати апробації свідчать про те, що посібник дозволяє здобувачам:

- систематизувати знання з аудіовізуального перекладу;
- засвоювати лінгвостилістичні стратегії адаптації діалогів;
- розвивати критичне мислення та навички самостійного ухвалення перекладацьких рішень;
- формувати практичні компетентності для професійного виконання перекладу кінотекстів.

Таким чином, верифікація та апробація підтвердили науково-практичну цінність розробленого посібника, його придатність для навчального процесу та можливість застосування у професійній перекладацькій практиці. Одночасно отримані результати дозволили удосконалити матеріал, підвищити рівень структурованості завдань і забезпечити їх максимальну адаптацію під потреби здобувачів освіти.

Отже, практичний посібник виступає ефективним інструментом професійної підготовки майбутніх перекладачів, поєднуючи теоретичну системність, методичну послідовність і практичну доцільність. Він сприяє не лише засвоєнню лінгвостилістичних особливостей перекладу кінотекстів, а й формуванню комплексної перекладацької культури

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що переклад англomовних кінотекстів є складним багаторівневим процесом, який включає лінгвістичні, стилістичні, культурні та прагматичні аспекти. Особливої уваги потребує лінгвостилістичний компонент, який визначає адекватність і природність цільового тексту, адже саме через мовні та стилістичні засоби реалізується комунікативний потенціал аудіовізуального твору.

Кінотекст як особливий тип аудіовізуального дискурсу вирізняється полікомпонентністю, поєднуючи вербальний, візуальний та акустичний канали передачі інформації. Це накладає специфічні вимоги на перекладацькі стратегії, що передбачають синхронність звучання, врахування культурних конотацій, жанрових особливостей і прагматичної функції кожної репліки.

Аналіз показав, що найбільш ефективними способами передачі стилістично забарвлених одиниць є адаптація, функціональна заміна, компенсація та прагматична еквівалентність. Використання цих прийомів дозволяє зберегти комунікативну силу оригіналу, забезпечуючи відповідність інтонаційно-емоційному забарвленню персонажів і контексту сцени. Важливою складовою успішного перекладу є передача індивідуального мовленнєвого стилю героїв, що сприяє автентичності сприйняття кінотексту глядачем.

Особливу роль у збереженні лінгвостилістичної цілісності кінотексту відіграє створення адаптованих субтитрів. Їх ефективність залежить від дотримання принципів лаконічності, читабельності, синхронності з відеорядом та відповідності стилістичній атмосфері твору.

Розроблена методика перекладу кінотекстів, що включає етапи транскрипції, буквального перекладу, адаптації, компресії та врахування прагматичних характеристик, підтвердила свою ефективність під час апробації у навчальному процесі. Використання цієї методики дозволяє здобувачам освіти формувати практичні навички перекладу, орієнтовані на сучасні вимоги

аудіовізуальної комунікації.

Таким чином, переклад англомовних кінотекстів є не лише технічною, а й творчою діяльністю, яка передбачає поєднання лінгвістичної компетенції, культурної обізнаності та перекладацької інтуїції. Перспективними напрямками подальших досліджень є порівняльний аналіз перекладів у різних аудіовізуальних жанрах, вивчення когнітивних аспектів сприйняття субтитрів та застосування технологій штучного інтелекту у перекладі кінотекстів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великорода Ю., Тороній Д. Відтворення авторської картини світу в аудіовізуальному перекладі: дублювання та субтитрування (на матеріалі серіалу «Відьмак»). *Folium*. 2023. №3. С. 134–145.
2. Гладишева Олександра Лінгвістичні аспекти перекладу кінотекстів *Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика* : зб. матеріалів VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 14 листопада 2024 р.). Полтава : ПДАУ. 2024. С. 134–137.
3. Гнатюк О. Мова в сучасному кінематографі України. *Zbruc*. 2021. 245 с.
4. Головня А. В. Переклад кіно-дискурсу на матеріалі серіалу. *Філологічні науки: наукові записки*. 2022. №2. С. 12–20.
5. Готто П. С. Локалізація англійськомовних фільмів для широкої української аудиторії: проблеми субтитрування та адаптації. (наукова праця). 2024. 198 с.
6. Демецька В., Федорченко В. До проблеми перекладу кінотекстів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2010. №62. С. 239–243.
7. Журавель Т. В. Інваріантні перекладацькі трансформації в перекладі кінотексту. *Мовознавство та перекладознавство*. 2022. №2. С. 45–53.
8. Киричук У. І., Хассан Саїд С., Покровська І. Л. Турецько-український аудіовізуальний переклад. Київ: Центр навчальної літератури. 2023. 148 с.
9. Колеснікова Ю. С. Лінгвістичні аспекти перекладу англійських кінотекстів. *Науковий вісник Хмельницького національного університету*. 2023. №1. С. 34–41.

10. Колодій Б. М. Переклад аудіовізуальних текстів фахового спрямування. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 250 с.
11. Коломієць Л. В. Перекладознавчі семінари: актуальні теоретичні концепції та моделі аналізу поетичного перекладу: навч. посіб. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 2011. 276 с.
12. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник (5-те вид.). Вінниця: Нова Книга. 2017. 448 с.
13. Литвин І. М. Специфіка українського закадрового перекладу англomовного художнього фільму. *Перекладознавство*, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. 2024, №1. С. 67-81
14. Лук'янова Т. Г. Основи англо-українського кіноперекладу. Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. 2012. 104 с.
15. Лютянська Н. І. Кіносценарій в аспекті кіноперекладу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. №1. С. 67–74.
16. Мацько А. В. Основні етапи розвитку українського кіноперекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2022. №3. С. 15–22.
17. Рижкова Г. лінгвістичних засобів українського перекладу англійських фільмів. *Літературознавчі студії*. 2017. №2. С. 76–85.
18. Савченко Л. Лінгвістичні аспекти перекладу фільмів для дітей. *Мовознавство та перекладознавство*. 2013. №5. С. 72–80.
19. Тимошенко А. Лінгвістичні виклики у перекладі сучасних англomовних фільмів. *Фаховий переклад та термінологія*. 2018. №4. С. 45–55.
20. Федоренко С., Валькова А. Лінгвокультурні особливості перекладу сучасних англomовних документальних фільмів. *Молодий вчений*. 2020. №12. С. 128–136.
21. Черник О. О. Перекладацькі трансформації як засіб перекладу англomовних назв кінофільмів українською мовою. *Записки з романо-*

германської філології. 2020. №1. С. 78–90.

22. Шаповалова Т. Лінгвістичні особливості перекладу екранізованих творів. *Перекладознавство*. 2018. №6. С. 45–54.

23. Шитик Л., Юлдашева Л. Тактики перекладу англomовних назв фільмів українською мовою. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2022. №3. С. 207–216.

24. Baños R. Exploring new forms of audiovisual translation in the age of streaming platforms. *Translation Studies*. 2024. №17. С. 315–330.

25. Chaume F. *Cine y traducción*. Madrid: Cátedra. 2004. 432 p.

26. Chaume F. *Audiovisual Translation: Dubbing*. Routledge. 2013. 272 p.

27. Cronin M. *Translation Goes to the Movies*. Taylor & Francis. 2019. 210 p.

28. Díaz Cintas J., Remael A. *Subtitling: Concepts and Practices*. Routledge. 2021. 366 p.

29. Díaz Cintas J., Remael A. *Audiovisual Translation: Subtitling (2nd ed.)*. Routledge. 2023. 177 p.

30. Díaz-Cintas J., Hayes L. Role Reversal: Audiovisual Translation into English. *Íkala, Revista de Lenguaje y Cultura*. 2023. №28. P. 1–18.

31. Gambier Y., van Doorslaer L. (Eds.) *Handbook of Translation Studies, Volume 4*. John Benjamins. 2019. 320 p.

32. Gottlieb H. *Screen Translation: Eight Studies in Subtitling, Dubbing and Voice-Over*. University of Copenhagen. 2005. 367 p.

33. Gottlieb H. Subtitling: A new approach. *Translation Studies*. 2022. №15. P. 145–160.

34. Hagström H., Pedersen J. Subtitles in the 2020s: The Influence of Machine Translation. *Journal of Audiovisual Translation*. 2022. №5. С. 207–225.

35. Karamitroglou F. The subtitling of cultural references: A case study. *Translation Journal*. 2024. №28. С. 1–15.

36. Karimova S., Nadirova D. The role of cultural adaptation in audiovisual translation: A case study of Uzbek films. *Journal of Audiovisual Translation*. 2025. №8. P. 50–65.
37. Metz C. *Film language: A semiotics of the cinema*. University of Chicago Press. 1974. 272 p.
38. Munday J. *Introducing Translation Studies: Theories and Applications* (6th ed.). Routledge. 2023. 177 p.
39. Nesirli A. Exploring the modalities of audiovisual translation: Focus on dubbing and subtitles. *Porta Linguarum*. 2025. №1. P. 1–15.
40. Nettelbeck H. W. Investigating the Potential for Collaboration Between Translators and Filmmakers in the Subtitling of Foreign Films: A Qualitative Exploration of Views. *Journal of Audiovisual Translation*. 2024. №7. P. 1–21.
41. Newmark P. *A Textbook of Translation*. New York: Prentice Hall. 1988. 198 p.
42. Nida E. A. *Context in Translating*. Amsterdam: John Benjamins. 2001. 191 p.
43. O’Sullivan C. *Translating Popular Film*. Palgrave Macmillan. 2011. 257 p.
44. Pattemore A., Gesa F. (Eds.). *Foreign Language Learning from Audiovisual Input: The Role of Original Version Television*. Springer Cham. 2025. 189 pp.
45. Pérez-González L. *Audiovisual Translation: Theories, Methods and Issues*. Routledge. 2014. 380 p.
46. Pérez-González L. *The Routledge Handbook of Audiovisual Translation*. Routledge. 2023. 165 p.
47. Sánchez Requena A., Frumuselu A. D. Audiovisual Translation as a Didactic Tool to Enhance Foreign Language Speaking Skills: Introduction. *Journal of Audiovisual Translation*. 2024. №7. P. 1–4.

48. Sasamoto M. Relevance and text-on-screen in audiovisual translation: The pragmatics of creative subtitling. Routledge. 2024. 256 p.
49. Talaván N., Lertola J., Fernández-Costales A.. Routledge. Didactic Audiovisual Translation and Foreign Language Education 2024. 286 p.
50. Taylor C. The Routledge handbook of audiovisual translation. London: Routledge. 2016. 616 p.
51. Valdeón R. A. Full article: Latest trends in audiovisual translation. *Translation Studies*. 2022. №15. P. 300–315.
52. Yue F. Translation Studies on Chinese Films and TV Shows. Springer. 2022. 348 p.
53. Zabalbeascoa P. Audiovisual Translation. Routledge. 2025. 312 p.

ДОДАТКИ

*Додаток А***Публікації в наукових та науково-практичних джерелах**

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

Навчально-науковий інститут філології і журналістики
Кафедра української мови
Кафедра іноземних мов за професійним спрямуванням
Кафедра літературознавства, східної філології і перекладу

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра іноземних мов і методики викладання
Кафедра української мови та журналістики
Кафедра української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства

«МОВА І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**14 ЛИСТОПАДА 2024 Р.
М. ПОЛТАВА**

Mykhailenko Halyna MUSEUMS AS COGNITIVE SPACES: INTEGRATION OF PSYCHOLINGUISTICS, MARKETING AND EDUCATIONAL PROGRAMS	112
Mykhailenko Halyna USE OF IMPLICATION AND PSYCHOLINGUISTICS IN POLITICAL CAMPAIGNS	115
Оверчук Олена КОЛІР ЯК ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН	117
Перцова Вікторія ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ СИТУАЦІЇ	120
Спириченко Наталія УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКЕ НАУКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ СУЧАСНОГО ДІАЛОГУ КУЛЬТУР	122
Чорноус Оксана ОСОВОВІ ІМЕНА ЯК МАРКЕРИ ГЕНДЕРУ	125
Шевченко Дарина <i>Науковий керівник – Дедушко Алла</i> ПЕРСПЕКТИВА ВПЛИВУ БУКТОКУ НА СЕРЕДОВИЩЕ КНИЖКОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	127
ПЕРЕКЛАДУ КОНТЕКСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА	
Бершадська Оксана <i>Науковий керівник – Рахно Михайло</i> АВТОРСЬКІ НОВОУТВОРИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКОМОВНІЙ НАУКОВІЙ ФАНТАСТИЦІ: ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ	129
Васильєва Вероніка <i>Науковий керівник – Любченко Тетяна</i> СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ПІСЕНЬ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ МУЛЬТІПЛІКАЦІЙНИХ ФІЛЬМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	132
Гладнишева Александра <i>Науковий керівник – Тагішцева Яніна</i> ЛІНГВОЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ КІНОТЕКСТІВ	134
Гущіна Аліна <i>Науковий керівник – Тагішцева Яніна</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДІЛОВИХ ПЕРЕГОВОРІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	137

2. Вострєцова В. О. Адаптація в аудіовізуальному перекладі. *Наукові записки*. Серія : Філологічні науки (мовознавство). 2014. Вип. 126. С. 120–123.
3. Демещька В., Федорченко О. До проблеми перекладу кінотекстів. *Науковий вісник Херсонського державного університету* : збірник наукових праць. Серія: Лінгвістика. 2010. Розділ IV. С. 239–243.

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ КІНОТЕКСТІВ

Гладичева Олександра,
 здобувач і курсу першого (магістерського) рівня вищої освіти
 спеціальності Філологія
 (спеціалізації Германські мови та літератури (переклад включно),
 перша – англійська)
 Полтавського державного аграрного університету
 м. Полтава, Україна
 oleksandra.hladysheva@st.pdau.edu.ua
 Науковий керівник – Тагільцева Яніна,
 кандидат філологічних наук,
 доцент, доцент кафедри германської і української філології
 Полтавського державного аграрного університету
 м. Полтава, Україна
 ianina.tagiltseva@pdau.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-4005-0227>

Перекладацька діяльність має велике значення для індустрії кіно. Переклад кінотекстів відзначається унікальними особливостями, оскільки кіно належить до аудіовізуального мистецтва, де вербальна інформація поєднується з візуальними та звуковими елементами. Завдання перекладача – не лише коректно відтворити зміст тексту фільму, а й влучно передати настрій, емоції героїв, час подій і загальну атмосферу кінострічки. Перекладачу потрібно не тільки відтворити зазначену інформацію іншою мовою, але й адаптувати її відповідно до культурних особливостей країни. Тому лінгвостилістичний аналіз є важливим етапом у перекладацькій практиці.

Сучасні науковці розглядають питання особливостей перекладу у різних аспектах: психолінгвістичному, лінгвостилістичному, культурному тощо.

В. Демещак [1] вивчає три ключові аспекти прийняття рішень перекладачами – адаптація, асоціація та аналогія. Дослідниця аналізує, як ці процеси впливають на якість перекладу, особливо в контексті адаптації культурних елементів. О. Серебрянська [3] розглядає важливі питання перекладу текстів фільмів в умовах глобалізації та підкреслює труднощі, з якими стикаються перекладачі, враховуючи швидкоплинність сценаріїв та необхідність збереження автентичності. У центрі наукового інтересу О. Должанської [2] – особливості перекладу розмовної мови в сучасних англійських фільмах. Дослідниця демонструє, як різні техніки перекладу впливають на інтерпретацію фільму українським глядачем.

Нашою метою є проаналізувати специфіку відтворення мовних та стилістичних особливостей у тексті фільму під час перекладу.

Жанрові особливості. Велике розмаїття жанрових форм зумовлює чітке дотримання стилю того чи іншого жанру під час перекладу з метою уникнення дисонансу у глядача.

Диалоги. Важливо розуміти, що кожен герой має свої особливості мовлення та емоційне забарвлення, тому необхідно коректно передавати не тільки суть діалогу, але й специфіку мовлення різних персонажів.

Культурологічний аспект. Культурні реалії займають значну частину в кінотекстах і є викликом для перекладача. Посилання на історію, літературу, побутові предмети, специфічні національні звичаї, жарти можуть бути незрозумілими для глядачів іншої культури. Часто перекладачам доводиться адаптувати такі реалії або замінювати їх поняттями, зрозумілими для цільової аудиторії.

Звуковий аспект. Під час дубляжу особливу увагу приділяють синхронізації – збігу рухів губ актора з перекладеним текстом. Це є специфічною рисою аудіовізуального перекладу, яка відрізняє його від інших типів перекладів. Тут перекладачі часто стикаються з необхідністю адаптувати

тривалість звучання реплік.

Гумор і сарказм. Відтворення гумору і сарказму – одна з найскладніших задач, оскільки переклад часто залежить від культурних, мовних або контекстуальних елементів. Перекладач має знайти баланс між точністю та адаптацією жарту, щоб він залишався смішним і зрозумілим у новому культурному середовищі.

Інтонація. Інтонація та емоційне наповнення можуть відтворювати характер персонажу, його особливості та почуття. Необхідно правильно розуміти забарвлення слів та інтонацію, щоб чітко передати найстрій. Зміна інтонацій, наголосів можуть впливати на контекст.

Отже, переклад кінотекстів – це складний процес, який вимагає від перекладача не лише знання мови, але й тонкого розуміння культурного, візуального та звукового контексту. Завдяки цьому досягають гармонійного поєднання вербальної та невербальної інформації, що дозволяє глядачам повноцінно сприймати фільм.

Джерела та література

1. Демецька В. В. Адаптивна модель перекладу в психолінгвістичному вимірі. *Adaptive Model of Translation. Psycholinguistics*. 2019. 26 (2). С. 70–90. URL: <https://psycholing-journal.com/index.php/journal/article/download/690/208> (дата звернення: 31.10.2024).
2. Должанська О., Куліна О. Методи перекладу під час відтворення розмовної лексики героїв англomовних кінофільмів: функціонування та особливості. *Проблеми гуманітарних наук* : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія». 2021. № 45. С. 126–135. URL: <http://filol.dsru.in.ua/index.php/filol/article/view/50/48> (дата звернення: 01.11.2024).
3. Серебрянська О. Кінопереклад: Специфіка та стратегії. *Наукові*

Додаток Б

Основні стратегії перекладу стилістично забарвлених одиниць у кіно текстах

Стратегія перекладу	Характеристика	Приклад	Український переклад	Стилістичний ефект / Коментар
Еквівалентний переклад	Передача стилістичного та емоційного ефекту оригіналу за допомогою засобів мови перекладу	<i>It's raining cats and dogs.</i>	Лле, як з відра.	Збережено ідіоматичність та експресивність.
Адаптація	Замінення реалії або культурно-специфічного елемента на аналог, зрозумілий цільовій аудиторії	<i>He's as rich as Croesus.</i>	Багатий, як Ротшильд.	Збережено образ багатства через культурно ближчий еквівалент.
Модуляція	Зміна структури або точки зору висловлювання без втрати змісту	<i>Don't make a fuss!</i>	Не здіймай галасу!	Передано зміст через семантичне перетворення, збережено емоційний тон.
Компенсація	Відтворення стилістичного ефекту в іншому місці тексту, якщо його не можна передати буквально	<i>You're killing me, man!</i>	Ти мене просто добиваєш!	Компенсація експресії через підсилення емоційності.
Описовий переклад	Використання пояснювального звороту для відтворення культурно-специфічного змісту	<i>Blue-collar worker.</i>	Робітник фізичної праці.	Передано зміст, збережено нейтральність, втрачено метафоричність.
Калькування	Дослівне відтворення структури одиниці при збереженні її смислу	<i>Golden boy.</i>	Золота дитина.	Частково збережено образ, але зміщено стильову конотацію.

Додаток В

Етапи створення адаптованих субтитрів

Етап	Зміст роботи	Основна мета	Приклад
1. Транскрипція	Переписування реплік англійською з урахуванням пауз, інтонації, невербальних елементів	Точне фіксування тексту	“You gotta be kidding me!”
2. Попередній переклад	Буквальний переклад із позначенням складних елементів (жаргон, алюзії, гумор)	Виявлення потенційних труднощів	«Ти, мабуть, жартуєш зі мною!»
3. Компресія	Скорочення тексту для зручності читання без втрати сенсу	Лаконічність	«Та ти жартуєш!»
4. Культурна адаптація	Заміна реалій чи алюзій на зрозумілі українському глядачеві	Природність сприйняття	“He’s as rich as Croesus” → «Багатий, як Ротшильд»
5. Редагування та ритмізація	Узгодження субтитрів з темпом мовлення, довжиною кадру, інтонацією	Синхронізація з відеорядом	коротке речення без перевантаження
6. Фінальна корекція	Вичитування для збереження граматичної та стилістичної єдності	Природність мови	«Та ти знущаєшся!» (замість «Та ти жартуєш!»)

Додаток Г

Типи адаптацій у субтитрах

Тип адаптації	Механізм	Приклад	Коментар
Лексична адаптація	Замінює англійський ідіоматичний вираз на український еквівалент	“It’s not my cup of tea” → «Це не моє»	Збереження ідіоматичності
Культурна адаптація	Локалізація алюзій або власних назв	“He’s a real Scrooge” → «Справжній скупердяга»	Передано конотацію без антропоніма
Емоційна адаптація	Посилення або пом’якшення емоційного забарвлення	“Damn it!” → «Та ну його!»	Уникнення вульгаризмів
Компресійна адаптація	Скорочення тексту при збереженні змісту	“What on earth are you doing here?” → «Що ти тут робиш?»	Підвищення темпової природності
Інтонаційна адаптація	Підбір лексики, що передає тон і настрій	“Really?” → «Та невже?»	Відтворено іронію